

การสร้างและพัฒนาชุดกิจกรรมการเรียนรู้วิถีพุทธ
สำหรับนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 4-6*

CREATION AND DEVELOPMENT OF A BUDDHIST LEARNING
ACTIVITY PACKAGE FOR STUDENTS IN GRADES 4-6

สุทธิพงษ์ ศรีวิชัย

Suddhipong Srivichai

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Mahachulalongkornrajavidyalaya University

Corresponding Author E-mail: surachaihongtrakool@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1. ศึกษาสภาพและปัญหากิจกรรมการเรียนรู้วิถีพุทธ 2. สร้างและพัฒนาชุดกิจกรรมการเรียนรู้วิถีพุทธ 3. ประเมินประสิทธิผลและประสิทธิภาพการเรียนรู้วิถีพุทธสำหรับนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 4-6 เป็นการวิจัยแบบผสมวิธี พหุระยะ โดยระยะที่ 1 ใช้การวิจัยเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ ด้วยการสอบถามนักเรียน 382 คนและสัมภาษณ์ จำนวน 15 รูปหรือคน วิเคราะห์ข้อมูลด้วยการหาค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ระยะที่ 2 การสนทนากลุ่ม จำนวน 10 รูปหรือคน ระยะที่ 3 ใช้การวิจัยเชิงปริมาณ จำนวน 382 คน

ผลการวิจัยพบว่า 1. สภาพและปัญหากิจกรรมการเรียนรู้วิถีพุทธยังขาดบุคลากรที่มีความรู้ ความสามารถทางด้านพุทธศาสนาที่ลึกซึ้งในการจัดกิจกรรมทางพุทธศาสนา ทั้ง 3 กิจกรรม คือ 1. กิจกรรมให้ความรู้เกี่ยวกับความสำคัญของพระพุทธศาสนา 2. กิจกรรมการเรียนรู้วิถีพุทธ โดยใช้ศีล สมาธิ ปัญญาเป็นฐาน 3. กิจกรรมการปฏิบัติตนเป็นศาสนิกชนที่ดี 2. ผลการสร้างและพัฒนาชุดกิจกรรมการเรียนรู้วิถีพุทธใน 4 ขั้นตอน ได้แก่ ขั้นที่ 1 การประสานความร่วมมือ ขั้นที่ 2 ศึกษาสถานการณ์ปัญหาและการสร้างทางเลือก ขั้นที่ 3 พัฒนาชุดกิจกรรมการเรียนรู้วิถีพุทธ ขั้นที่ 4 ประเมินชุดกิจกรรมการเรียนรู้วิถีพุทธ 3. ผลการประเมินประสิทธิผลและประสิทธิภาพการเรียนรู้วิถีพุทธสำหรับนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 4-6 พบว่า ความคิดเห็นอยู่ในระดับมากที่สุด คือ ด้านความเป็นไปได้ในการนำไปใช้ รองลงมาคือ ด้านความมีประโยชน์ซึ่งช่วยให้ผู้เรียนได้ตระหนักถึงความรู้เกี่ยวกับความสำคัญ

ของพระพุทธศาสนา เรียนรู้ถึงความสำคัญของพุทธศาสนาและสามารถนำมาประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน

คำสำคัญ: การสร้างและพัฒนาชุดกิจกรรม; การเรียนรู้วิถีพุทธ; นักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 4-6

Abstract

Objectives of this research article were: 1. To study the state and problems in Buddhist learning activities, 2. To create and develop a Buddhist learning activity package, and 3. To evaluate effectiveness and efficiency of the Buddhist learning activity package for grade 4-6 students. The multiphase research methodology was used in the study. In phase 1, the quantitative data were collected from 382 students and the qualitative data were collected by interviews with 15 key-informants, and then analyzed by percentage, mean and standard deviation. In phase 2, the data were collected by group discussions with 10 key-informants. And in phase 3, the quantitative data were collected from 382 samples.

The study results were found that: 1. In the state and problems in Buddhist learning activities, there is a lack of qualified personnel in arranging Buddhist activities in 3 aspects; 1. Activities providing knowledge and significance of Buddhism, 2. Activities in Buddhist learning based on the Threefold Training, and 3. Activities for behaving a good Buddhist. 2. There are 4 steps in creating and developing the Buddhist learning activity package; 1. To build collaboration, 2. To study problems and create options, 3. To develop a Buddhist learning activity package, and 4. To evaluate the Buddhist learning activity package. 3. The evaluation results of effectiveness and efficiency of the Buddhist learning activity package for grade 4-6 students were at a high level totally. In aspects, the highest level was on feasibility, followed by utility, and application respectively.

Keywords: Creation and Development of Activity Package; Buddhist Based Learning; Grade 4-6 Students

บทนำ

สภาพของสถานการณ์สังคมไทยในปัจจุบันชี้ให้เห็นประเด็นปัญหาวิกฤตอันน่าเป็นห่วงจากการพัฒนาที่ขาดความสมดุล โดยมุ่งสร้างความเจริญทางเศรษฐกิจอย่างรวดเร็วทำให้บุคคลและสังคม รวมทั้งโครงสร้างและกลไกการบริหารและการจัดการต่าง ๆ ปรับตัวตามไม่ทันเกิด

ความไม่สมดุลระหว่างการพัฒนาทางวัตถุกับการพัฒนาทางจิตใจ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2545) ก่อให้เกิดปัญหานานัปการ โดยเฉพาะต่อเด็กและเยาวชนในวัยเรียน เช่น ปัญหาสุขภาพจิต เกิดความเครียดและปรับตัวไม่ได้ การฆ่าตัวตาย ปัญหาว่างละเมิดสติ การกลั่นแกล้งรังแก ความรุนแรง และการทารุณกรรมในรูปแบบต่าง ๆ ปัญหายาเสพติด การไม่ประสบความสำเร็จในการเรียนและอาชีพ เป็นต้น การเกิดปัญหาดังกล่าวทำให้ประเทศไทยต้องปรับเปลี่ยนวิธีการ และกระบวนการในการบริหารงานเพื่อพัฒนาศักยภาพของประเทศไทยโดยเฉพาะอย่างยิ่งการพัฒนาทางการศึกษา ซึ่งเป็นพื้นฐานสำคัญ ในการพัฒนาเยาวชน อันเป็นอนาคตของชาติ รากฐานของการพัฒนาประเทศต้องเริ่มจากการพัฒนาคุณภาพของประชากรภายในประเทศเป็นสำคัญ (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2560)

สำนักพัฒนานวัตกรรมการจัดการศึกษา ได้เสนอแนวทางเพื่อเสริมสร้างการจัดสถานศึกษาที่เหมาะสมกับการดำเนินงานตามแนววิถียุทธไว้ 5 ด้าน ดังนี้ 1. ด้านกายภาพ สถานศึกษาต้องจัดสภาพแวดล้อม ห้องเรียน อาคารสถานที่ เป็นแหล่งเรียนรู้ เพื่อส่งเสริมการพัฒนา ศิลป สมาธิ และปัญญา 2. ด้านกิจกรรมพื้นฐานวิถีชีวิต มีการส่งเสริมการจัดกิจกรรมประจำวัน โดยเน้นการมีวิถีชีวิตหรือวัฒนธรรมของการกิน อยู่ ดู ฟัง ด้วยสติสัมปชัญญะเพื่อให้เห็นคุณค่าแท้จริงของการดำเนินชีวิต 3. ด้านการจัดการเรียนการสอน หรือการจัดหลักสูตร ที่บูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อพัฒนาผู้เรียนอย่างต่อเนื่อง โดยสอนให้รู้ ทำให้ดู อยู่ให้เห็น 4. ด้านบรรยากาศและปฏิสัมพันธ์ มีการส่งเสริมบรรยากาศของการใฝ่รู้ ใฝ่เรียน ตามหลัก ไตรสิกขา หรือการส่งเสริมวัฒนธรรมแสงปัญญาและการส่งเสริมให้มีปฏิสัมพันธ์ที่เป็น กัลยาณมิตรต่อกัน มีการสร้างบรรยากาศของความเคารพอ่อนน้อม ยิ้มแย้มแจ่มใส การเอื้อเฟื้อ ความเมตตา กรุณาต่อกันระหว่างครูกับนักเรียน 5. ด้านการบริหารจัดการสถานศึกษาร่วมกับ ผู้ปกครองชุมชน (กระทรวงศึกษาธิการ, 2564)

การจัดการศึกษาตามแนววิถียุทธ เป็นแนวคิดหรือหลักการจัดการศึกษาที่สัมพันธ์ กับวิถีชีวิตและสอดคล้องกับธรรมชาติ ในการจัดการศึกษาให้สอดคล้องกับชีวิตมนุษย์โดยมีการ พัฒนาแบบองค์รวม ประกอบด้วย ศิล สมาธิ ปัญญา เมื่อมนุษย์ได้เรียนรู้เพิ่มขึ้นทำให้ได้รับ การพัฒนาทั้งสภาพจิตใจและพฤติกรรมที่สัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อม (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตโต), 2547). กระทรวงศึกษาธิการ กำหนดให้โรงเรียนวิถียุทธเป็นโรงเรียนทั่วไป ที่นำหลักไตรสิกขา ศิล สมาธิ ปัญญา มาบูรณาการในการจัดการศึกษา จะเป็นการปฏิรูป การศึกษาไทยเพื่อให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ (วีรบุษ สุทธิพันธ์, 2558) การให้การศึกษาแก่เด็กและ เยาวชนในภาควิชาธรรมศึกษามีความมุ่งหวัง เพื่อให้เด็กได้มีความรู้ทางธรรม มีความเข้าใจใน ศาสนพิธีการต่าง ๆ รู้จักพุทธประวัติขององค์พระสัมมาสัมพุทธเจ้า รู้จักกาลเทศะเมื่อต้อง ประพฤติปฏิบัติต่อบุคคลที่ควรเคารพตามสถานะ อาทิเช่น เมื่ออยู่ต่อหน้าพระสงฆ์ บิดามารดา ครูบาอาจารย์ เป็นต้น (พระเทพโสภณ (ประยูร ธมมจิตโต), 2546)

จากสภาพสังคมที่มีความเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วทำให้พระสอนศีลธรรมในโรงเรียนจึงต้องมีการเปลี่ยนแปลงวิธีการจัดการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับสถานการณ์แห่งการเปลี่ยนแปลงในไทยแลนด์ 4.0 เพื่อให้สอดคล้องกับแผนยุทธศาสตร์ชาติ 20 (พ.ศ. 2559-2570) ซึ่งมีส่วนสำคัญให้สังคมไทยมีการเปลี่ยนแปลงทั้งด้านสังคม เศรษฐกิจและการศึกษา ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาการสร้างและพัฒนาชุดกิจกรรมการเรียนรู้วิถีพุทธสำหรับนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 4-6 เพื่อเป็นแนวทางในการนำไปพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้วิถีพุทธ นำไปใช้ส่งเสริมให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้ผ่านการพัฒนาการกิน อยู่ ดี พึ่ง เป็น ส่งเสริมให้ผู้เรียนมีปัญญา รู้เข้าใจในทางคุณค่าแท้ใช้กระบวนการทางวัฒนธรรมแสวงปัญญา และมีวัฒนธรรมเมตตา เป็นฐานการดำเนินชีวิตโดยมีผู้บริหารและคณะครูเป็นกัลยาณมิตรการพัฒนา เน้นการจัดสภาพทุก ๆ ด้าน เพื่อสนับสนุนให้ผู้เรียนพัฒนาตามหลักพุทธธรรมอย่างบูรณาการที่ส่งเสริมให้เกิดความเจริญงอกงามของชีวิต มีสติสัมปชัญญะอยู่เสมอ

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพและปัญหากิจกรรมการเรียนรู้วิถีพุทธสำหรับนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 4-6
2. เพื่อสร้างและพัฒนาชุดกิจกรรมการเรียนรู้วิถีพุทธสำหรับนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 4-6
3. เพื่อประเมินประสิทธิผลและประสิทธิภาพการเรียนรู้วิถีพุทธสำหรับนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 4-6

วิธีดำเนินการวิจัย

1. รูปแบบของการวิจัย

งานวิจัยครั้งนี้เป็นแบบผสมวิธีพหุระยะ (A Multiphase Mixed Methods Design) (Leedy & Ormrod, 2015)

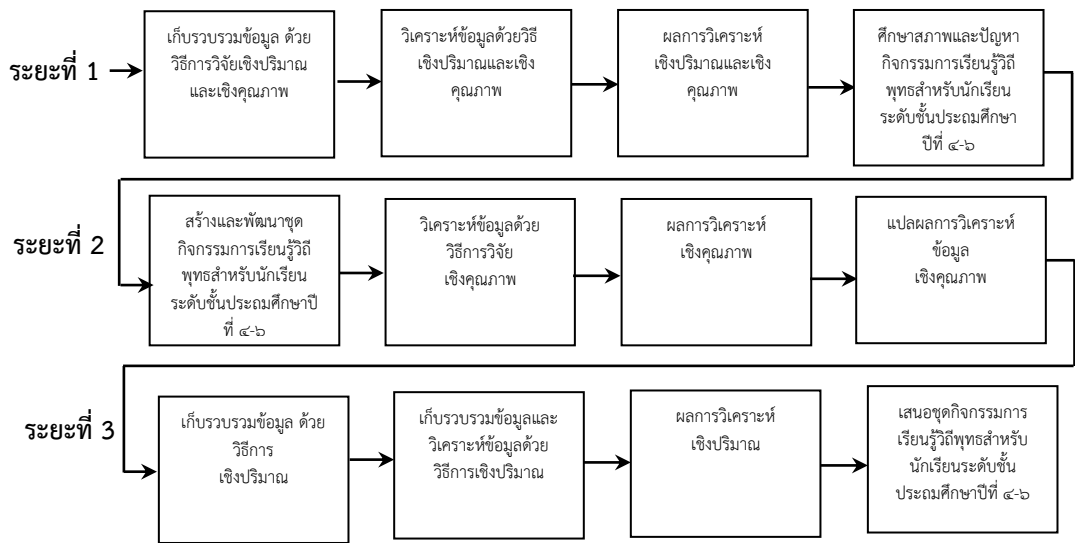
2. ประชากร และผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

ระยะที่ 1 ใช้การวิจัยเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ ด้วยการสอบถามนักเรียน 382 คน และสัมภาษณ์ จำนวน 15 รูปคน

ระยะที่ 2 การสนทนากลุ่ม จำนวน 10 รูปหรือคน วิเคราะห์ข้อมูลด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา ระยะที่ 3 ใช้การวิจัยเชิงปริมาณ ด้วยการสอบถามนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 4-6 จำนวน 382 คน

3. การวิเคราะห์ข้อมูล และสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

วิเคราะห์ข้อมูลด้วยการหาค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 ขั้นตอนการดำเนินการวิจัย

ผลการวิจัย

1. สภาพและปัญหา กิจกรรมการเรียนรู้พุทธสำหรับนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 4-6 คือปัญหาการเตรียมบุคลากร ยังขาดบุคลากรที่มีความรู้ ความสามารถทางด้านพุทธศาสนาที่ลึกซึ้ง และมีประสบการณ์ด้านการจัดกิจกรรมทางพุทธศาสนา ขาดการส่งเสริมการจัดกิจกรรมเข้าค่ายพุทธบุตรเพื่อฝึกอบรมให้เกิดการกิน อยู่ดีฟังเป็น ตามหลักไตรสิกขา ขาดการสนับสนุนและการให้ความร่วมมือจากบุคคลในองค์กร จากหมู่บ้านและชุมชน กำกับติดตามดูแลผลการดำเนินงานสนับสนุน การปรับปรุงและพัฒนาไม่มีความต่อเนื่อง

2. ผลสร้างและพัฒนาชุดกิจกรรมการเรียนรู้พุทธสำหรับนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 4-6 การสร้างและพัฒนาชุดกิจกรรมการเรียนรู้พุทธสำหรับนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 4-6 ทางคณะผู้วิจัยได้ลงพื้นที่ปรึกษาผู้เชี่ยวชาญในการกำหนดชุดกิจกรรมการเรียนรู้พุทธสำหรับนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 4-6 เพื่อนำมาบูรณาการให้เกิดการเรียนรู้พุทธสำหรับนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 4-6 ได้อย่างมีประสิทธิภาพ และการสร้างชุดกิจกรรมการเรียนรู้พุทธสำหรับนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 4-6 คณะผู้วิจัยได้มีกระบวนการสร้างชุดกิจกรรมการเรียนรู้พุทธ ใน 3 กิจกรรม ได้แก่ 1. กิจกรรมให้ความรู้เกี่ยวกับความสำคัญของพระพุทธศาสนา 2. กิจกรรมการเรียนรู้พุทธ โดยใช้ศีล สมาธิ ปัญญาเป็นฐาน 3. กิจกรรมการปฏิบัติตนเป็นศาสนิกชนที่ดีจากผลการสร้างและพัฒนาชุดกิจกรรมการเรียนรู้พุทธใน 4 ขั้นตอน ได้แก่ ขั้นที่ 1 การประสานความร่วมมือ ขั้นที่ 2 ศึกษาสถานการณ์

ปัญหาและการสร้างทางเลือก ชั้นที่ 3 พัฒนาชุดกิจกรรมการเรียนรู้วิถีพุทธ ชั้นที่ 4 ประเมินชุดกิจกรรมการเรียนรู้วิถีพุทธ

3. ผลการประเมินประสิทธิผลและประสิทธิภาพการเรียนรู้วิถีพุทธสำหรับนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 4-6 โดยนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 4-6 จำนวน 382 คน โดยรวมและรายด้านของผู้ประเมิน พบว่า ผลการประเมินประสิทธิผลและประสิทธิภาพการเรียนรู้วิถีพุทธสำหรับนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 4-6 จำนวน 382 คน โดยรวมและรายด้านของผู้ประเมิน พบว่า โดยรวมทั้งฉบับของผู้ทรงคุณวุฒิอยู่ในระดับมากที่สุด คือ มีค่าเฉลี่ย 4.64 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.21 ($\bar{X}=4.64$, $SD=0.21$) สำหรับด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ ด้านความเป็นไปได้ในการนำไปใช้ มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด รองลงมาคือ ด้านความมีประโยชน์ มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุดเช่นกัน ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน แบบประเมินความคิดเห็นนักเรียนประเมินประสิทธิผลและประสิทธิภาพการเรียนรู้วิถีพุทธสำหรับนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 4-6 โดยรวมและรายด้าน โดยภาพรวม

ลำดับ	รายด้าน	$\bar{X}$	SD	ระดับ
1	ด้านความถูกต้องและครอบคลุม (Accuracy)	4.58	0.04	มากที่สุด
2	ด้านความเหมาะสม (Propriety)	4.57	0.01	มากที่สุด
3	ด้านความเป็นไปได้ในการนำไปใช้ (Feasibility)	4.72	0.03	มากที่สุด
4	ด้านความมีประโยชน์ (Utility)	4.71	0.13	มากที่สุด
รวม		4.64	0.21	มากที่สุด

อภิปรายผลการวิจัย

1. สภาพและปัญหากิจกรรมการเรียนรู้วิถีพุทธสำหรับนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 4-6 คือปัญหาการเตรียมบุคลากร ยังขาดบุคลากรที่มีความรู้ ความสามารถทางด้านพุทธศาสนาที่ลึกซึ้ง และมีประสบการณ์ด้านการจัดกิจกรรมทางพุทธศาสนา ขาดการส่งเสริมการจัดกิจกรรมเข้าค่ายพุทธบุตรเพื่อฝึกอบรมให้เกิดการกิน อยู่ดีฟังเป็น ตามหลักไตรสิกขา ขาดการสนับสนุนและการให้ความร่วมมือจากบุคคลในองค์กร จากหมู่บ้านและชุมชน กำกับติดตามดูแลผลการดำเนินงานสนับสนุน การปรับปรุงและพัฒนาไม่มีความต่อเนื่อง สอดคล้องกับงานวิจัยของพระครูสมุห์วิโรจน์ วรมงคล (2554) ได้ทำการวิจัยเรื่อง สภาพปัญหาด้านการสอนของพระสอนศีลธรรมในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ราชบุรี เขต 2 ผลการวิจัยพบว่า 2. พระสอนศีลธรรมในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ราชบุรี เขต 2 มีความคิดเห็นต่อสภาพปัญหาด้านการสอนของพระสอนศีลธรรมในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ราชบุรี เขต 2 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายละเอียดแต่ละด้านพบว่า มีความคิดเห็นในระดับมาก คือ ด้านการวัดผล ประเมินผล ส่วนข้อที่เหลืออยู่ในระดับปานกลางทุกด้าน สำหรับปัญหา อุปสรรค

และข้อเสนอแนะในการสอนของพระสอนศีลธรรมในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ราชบุรี เขต 2 พบว่า ด้านเนื้อหาและหลักสูตร คือ ขาดความรู้ในการเขียนแผนการจัดการการเรียนรู้ ด้านการผลิตและการการใช้สื่อ คือ ไม่มี ความรู้ ความสามารถในการผลิตสื่อประกอบการสอน ด้านการดาเนินการสอนคือ ไม่มีครูช่วย ควบคุมชั้นเรียน ทำให้ควบคุมนักเรียนได้ไม่ดี และด้านการวัดผลประเมินผลคือ ไม่มีความรู้ ความเข้าใจในการประเมินผลตามสภาพจริง

2. ผลสร้างและพัฒนาชุดกิจกรรมการเรียนรู้วิถีพุทธสำหรับนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 4-6 การสร้างและพัฒนาชุดกิจกรรมการเรียนรู้วิถีพุทธสำหรับนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 4-6 ทางคณะผู้วิจัยได้ลงพื้นที่ปรึกษาผู้เชี่ยวชาญในการกำหนดชุดกิจกรรมการเรียนรู้วิถีพุทธสำหรับนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 4-6 เพื่อนำมาบูรณาการให้เกิดการเรียนรู้วิถีพุทธสำหรับนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 4-6 ได้อย่างมีประสิทธิภาพ และการสร้างชุดกิจกรรมการเรียนรู้วิถีพุทธสำหรับนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 4-6 คณะผู้วิจัยได้มีกระบวนการสร้างชุดกิจกรรมการเรียนรู้วิถีพุทธ ใน 3 กิจกรรม ได้แก่ 1. กิจกรรมให้ความรู้เกี่ยวกับความสำคัญของพระพุทธศาสนา 2. กิจกรรมการเรียนรู้วิถีพุทธ โดยใช้ศีลสมาธิ ปัญญาเป็นฐาน 3. กิจกรรมการปฏิบัติตนเป็นศาสนิกชนที่ดีจากผลการสร้างและพัฒนาชุดกิจกรรมการเรียนรู้วิถีพุทธใน 4 ขั้นตอน ได้แก่ ขั้นที่ 1 การประสานความร่วมมือ ขั้นที่ 2 ศึกษาสถานการณ์ปัญหาและการสร้างทางเลือก ขั้นที่ 3 พัฒนาชุดกิจกรรมการเรียนรู้วิถีพุทธ ขั้นที่ 4 ประเมินชุดกิจกรรมการเรียนรู้วิถีพุทธ จากผลการวิจัยสอดคล้องกับพระสถิต มหาลาโภ (2553) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การสอนวิชาพระพุทธศาสนาของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนวิถีพุทธ : กรณีศึกษาโรงเรียนบ้านโนนม่วง ตำบลศิลา อำเภอมือง จังหวัดขอนแก่น ผลการวิจัยพบว่า การสอนวิชาพระพุทธศาสนา ผลของการจัดกิจกรรมส่งเสริมการสอน ผลการเรียนรู้สู่การปฏิบัติ และผลของกิจกรรมการทำบุญในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา กิจกรรมต่าง ๆ เหล่านี้ ทำให้นักเรียนได้พัฒนาด้านหลักพุทธธรรมต่าง ๆ อย่างใกล้ชิดและต่อเนื่อง ทำให้นักเรียนมีพฤติกรรมที่พึงประสงค์ กล่าวคือ มีประสิทธิภาพในการเรียนการสอนดีขึ้น รู้จักการปรับตัวเข้ากับสังคมและกลุ่มเพื่อนได้ดี รู้จักยับยั้งอารมณ์ฝ่ายอกุศลที่แสดงออกทางกาย วาจา เช่น ไม่ฆ่าสัตว์ ไม่ทะเลาะกับเพื่อน ๆ ไม่ทำความเดือดร้อนแก่ผู้ปกครองและชุมชน รู้จักกตัญญู กตเวทิต่อผู้ปกครองและสถานศึกษา ประพฤติตนเป็นคนอ่อนน้อมถ่อมตน มีจิตใจร่าเริงแจ่มใส ไม่หุดหู่ มีความเมตตาต่อเพื่อน ๆ และคนอื่น รู้จักมารยาทเรียบร้อยดีงามทางสังคมไทย แต่งกายเรียบร้อย มีวาจาสุภาพ ให้ความเคารพบูชาผู้มีพระคุณ รับผิดชอบในงานที่ได้รับมอบหมาย ตรงต่อเวลา ลดเลิกสิ่งเสพติดให้โทษ ซึ่งเป็นเหตุให้เสียทรัพย์สินสุขภาพ

3. ผลการประเมินประสิทธิผลและประสิทธิภาพการเรียนรู้วิถีพุทธสำหรับนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 4-6 โดยผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 50 ท่าน โดยรวมและรายด้านของผู้ประเมิน พบว่า ผลการประเมินประสิทธิผลและประสิทธิภาพการเรียนรู้วิถีพุทธสำหรับนักเรียน

ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 4-6 โดยผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 50 ท่าน โดยรวมและรายด้านของผู้ประเมิน พบว่า โดยรวมทั้งฉบับของผู้ทรงคุณวุฒิอยู่ในระดับมากที่สุด คือ มีค่าเฉลี่ย 4.64 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.21 ($\bar{X}=4.64$, $SD=0.21$) สำหรับด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านความเป็นไปได้ในการนำไปใช้ มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด รองลงมาคือ ด้านความมีประโยชน์ มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุดเช่นกัน โดยสอดคล้องกับปรัชญาพร จันภิรมย์ (2559) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การศึกษาการจัดกิจกรรมส่งเสริมการเรียนรู้ตามหลักไตรสิกขาของนักเรียนโรงเรียนมัธยมศึกษา อำเภอบางปะอิน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ผลการศึกษาพบว่า สภาพการจัดกิจกรรมส่งเสริมการเรียนรู้ของนักเรียนโรงเรียนมัธยมศึกษา อำเภอบางปะอิน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ทั้ง 3 ด้าน มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก ผลการศึกษาการจัดกิจกรรมส่งเสริมการเรียนรู้ตามหลักไตรสิกขาของนักเรียนโรงเรียนมัธยมศึกษา อำเภอบางปะอิน จังหวัดพระนครศรีอยุธยาจัดกิจกรรมปฏิบัติตามหลักศีล 5 เน้นให้ผู้เรียนลงมือปฏิบัติ รู้จักทำงานเป็นหมู่คณะสอดแทรกคุณธรรมหลักเศรษฐกิจพอเพียงใช้สอยปัจจัย 4 อย่างคุ้มค่า เน้นการจัดกิจกรรมในวันสำคัญทางพุทธศาสนาและกิจกรรมไหว้พระ อบรมธรรมะในวันสำคัญทางพุทธศาสนาโดยนิมนต์พระสงฆ์มาสอนธรรมะ บรรยายธรรม และเข้าค่ายคุณธรรม เชิญวิทยากรที่มีภูมิรู้ ภูมิธรรมทางพุทธศาสนาให้ความรู้ ส่งเสริมวัดหรือศาสนสถานที่ใช้เป็นแหล่งเรียนรู้ และส่งเสริมการเรียนรู้ร่วมกันระหว่างบ้าน วัดและโรงเรียน โดยมณี ครุไชยศรี (2550) ได้ทำการค้นคว้าแบบอิสระเพื่อศึกษาความคิดเห็นของครูเกี่ยวกับสภาพและปัญหาการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน ผลการศึกษาพบว่า สภาพและปัญหาการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานโรงเรียนมงฟอร์ตวิทยาลัย แผนกประถม ซึ่งประกอบด้วยกิจกรรมลูกเสือ กิจกรรมแนะแนว และกิจกรรมชมรมเสริมหลักสูตร ในการดำเนินการจัดกิจกรรมนั้น มี 2 กิจกรรม คือ กิจกรรมลูกเสือ และกิจกรรมแนะแนวที่มีโครงสร้าง แผนงาน โครงการ อยู่ในฝ่ายกิจการนักเรียน ส่วนกิจกรรมชมรมเสริมหลักสูตร ไม่ได้กำหนดในโครงสร้าง แต่กำหนดเป็นงาน โดยมอบหมายให้หัวหน้าช่วงชั้นร่วมมือประสานงานการจัดกิจกรรมกับหัวหน้าระดับชั้นและครูผู้สอน ในการจัดกิจกรรมนั้น อยู่ในกรอบของหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน สามารถดำเนินการได้ครบกระบวนการตั้งแต่ขั้นตอนการวางแผน จนถึงขั้นตอนสุดท้ายคือ ประเมินผลการจัดกิจกรรม หลักการในการจัดกิจกรรม ตามลำดับ

ผลการสร้างและพัฒนาชุดกิจกรรมการเรียนรู้วิถีพุทธสำหรับนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 4-6 ช่วยให้ผู้เรียนได้ตระหนักถึงความรู้เกี่ยวกับความสำคัญของพระพุทธศาสนาว่าเป็นศาสนาประจำชาติ เป็นรากฐานสำคัญของวัฒนธรรม ประเพณีของสังคมไทย เรียนรู้ถึงความสำคัญของพุทธศาสนาและสามารถนำมาประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน นำความรู้เกี่ยวกับความสำคัญของพระพุทธศาสนาประยุกต์ใช้ในกิจกรรมวันสำคัญทางพุทธศาสนาตามองค์ความรู้

องค์ความรู้จากการวิจัย

จากผลวิเคราะห์ในงานวิจัยนี้ ได้องค์ความรู้ใหม่ คือ กิจกรรมการเรียนรู้วิถีพุทธสำหรับนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 4-6 ด้วย 3 กิจกรรม ได้แก่ 1. กิจกรรมให้ความรู้เกี่ยวกับความสำคัญของพระพุทธศาสนา 2. กิจกรรมการเรียนรู้วิถีพุทธ โดยใช้ศีล สมาธิ ปัญญาเป็นฐาน 3. กิจกรรมการปฏิบัติตนเป็นศาสนิกชนที่ดี

กิจกรรมที่ 1 กิจกรรมให้ความรู้เกี่ยวกับความสำคัญของพระพุทธศาสนามีกระบวนการ ได้แก่ 1. กิจกรรมลงพื้นที่ทำกิจกรรมกิจกรรมให้ความรู้เกี่ยวกับความสำคัญของพระพุทธศาสนา 2. ศึกษาสภาพและปัญหากิจกรรมการเรียนรู้วิถีพุทธ 3. พัฒนากิจกรรมให้ความรู้เกี่ยวกับความสำคัญของพระพุทธศาสนาให้มีประสิทธิภาพ 4. ผู้บริหาร และครูเข้าร่วมกิจกรรมเพื่อให้ทราบถึงกระบวนการจัดกิจกรรมให้ความรู้เกี่ยวกับความสำคัญของพระพุทธศาสนา 5. ให้ครูผู้สอนรายวิชาสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรมนำ กิจกรรมให้ความรู้เกี่ยวกับความสำคัญของพระพุทธศาสนาไปทดลองใช้กับนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 และ 6. คณะผู้วิจัยลงพื้นที่ประเมินผลการนำกิจกรรมให้ความรู้เกี่ยวกับความสำคัญของพระพุทธศาสนาไปใช้ ณ โรงเรียนพระอินทร์ศึกษา (กลุ่มสกุลอุทิศ) หมู่ที่ 5 ตำบลพยอม อำเภอรังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

ผลลัพธ์ ได้แก่ 1. นักเรียนได้ตระหนักถึงความรู้เกี่ยวกับความสำคัญของพระพุทธศาสนาว่าเป็นศาสนาประจำชาติ เป็นรากฐานสำคัญของวัฒนธรรม ประเพณีของสังคมไทย 2. นักเรียนได้เรียนรู้ถึงความสำคัญของพุทธศาสนาและสามารถนำมาประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน 3. นักเรียนนำความรู้เกี่ยวกับความสำคัญของพระพุทธศาสนาประยุกต์ใช้ในกิจกรรมวันสำคัญทางพุทธศาสนา เช่น วันมาฆบูชา วันวิสาขบูชา วันอาสาฬหบูชา วันเข้าพรรษา วันออกพรรษา เป็นต้น

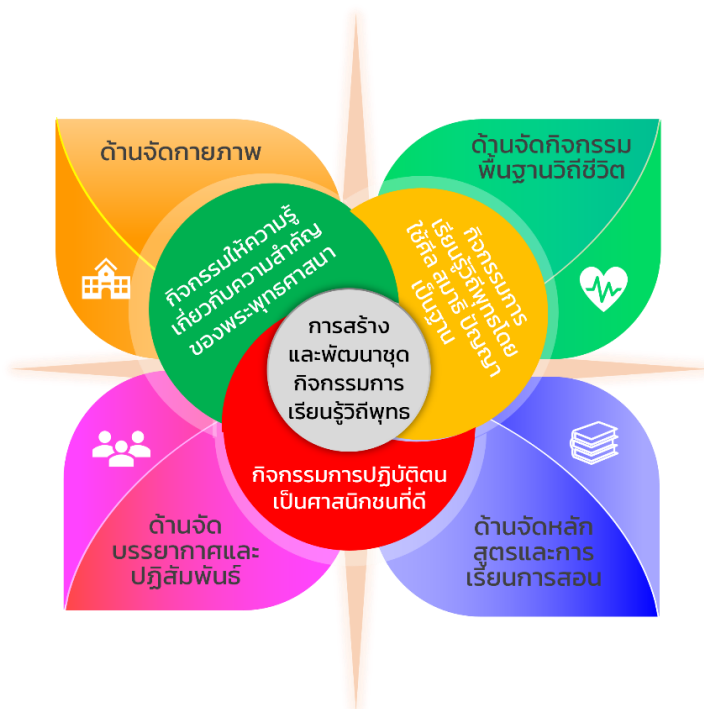
กิจกรรมที่ 2 กิจกรรมการเรียนรู้วิถีพุทธ โดยใช้ศีล สมาธิ ปัญญาเป็นฐานมีกระบวนการ ได้แก่ 1. ประสานงานกับโรงเรียนพระอินทร์ศึกษา (กลุ่มสกุลอุทิศ) 2. ให้ผู้บริหาร ครู และนักเรียนนำกิจกรรมการเรียนรู้วิถีพุทธ โดยใช้สติเป็นฐาน ใช้ปัญญาเป็นฐาน ใช้ศีลเป็นฐานไปประยุกต์ใช้กับผู้บริหาร ครู และนักเรียนในโรงเรียน 3. คณะผู้วิจัยลงพื้นที่จัดกิจกรรมร่วมกับโรงเรียนพระอินทร์ศึกษา (กลุ่มสกุลอุทิศ) หมู่ที่ 5 ตำบลพยอม อำเภอรังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา โดยจัดกิจกรรม 3 ฐาน คือ ฐานสติ ฐานปัญญา และฐานศีล 4. คณะผู้วิจัยประเมินการจัดกิจกรรม 3 ฐาน คือ ฐานสติ ฐานปัญญา และฐานศีล

ผลลัพธ์ ได้แก่ 1. ผู้บริหาร ครู และนักเรียน ผู้สนใจมีการฝึกจิตตระหนักรู้วิถีพุทธ 2. ผู้บริหาร ครู และนักเรียน ผู้สนใจเกิดความรู้ที่ถูกต้อง มีศักยภาพในการคิดแก้ปัญหาได้อย่างแยบคาย 3. ผู้บริหาร ครู และนักเรียน ผู้สนใจมีพฤติกรรมที่เหมาะสม รู้คุณค่าการอยู่ร่วมกัน รู้จักแบ่งปัน 4. ผู้บริหาร ครู และนักเรียน ผู้สนใจมีสติ มีปัญญา มีศีลสามารถดำเนินชีวิตได้อย่างมีความสุขในสังคม

กิจกรรมที่ 3 กิจกรรมการปฏิบัติตนเป็นศาสนิกชนที่ดี มีกระบวนการ 1. ประชุมปรึกษาผู้บริหาร ครู และตัวแทนนักเรียนเพื่อกำหนดการจัดกิจกรรมการปฏิบัติตนเป็นศาสนิกชนที่ดีภายในโรงเรียนชุมชนวัดบางขัน หมู่ที่ 8 บ้านบางขัน ตำบลคลองหนึ่ง อำเภอคลองหลวง ปทุมธานี 2. ผู้บริหารโรงเรียนมอบหมายครูหมวดวิชาสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรมนำกิจกรรมการปฏิบัติตนเป็นศาสนิกชนที่ดีไปใช้ในคาบวิชาสอน 3. ครูหมวดวิชาสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรมนำกิจกรรมการปฏิบัติตนเป็นศาสนิกชนที่ดีไปใช้ในคาบวิชาสอน 4. ครูดำเนินกิจกรรมการปฏิบัติตนเป็นศาสนิกชนที่ดีปลูกฝังให้นักเรียนรู้จักกระบวนการคิดที่ได้ถูกต้องคิดในทางที่ดี ปฏิบัติตนตามหลักศาสนิกชนที่ดีของพุทธศาสนาและศาสนาที่ตนนับถือ 5. นำแนวทางการวัดและประเมินผลตามสภาพจริงมาใช้เป็นตัวชี้วัดความสำเร็จของกิจกรรม 6. สรุปเป็นผลการดำเนินงานที่จะเป็นแนวทางพัฒนาต่อไป

ผลลัพธ์ ได้แก่ 1. นักเรียนแสดงตนเป็นพุทธมามกะหรือแสดงตนเป็นศาสนิกชนของศาสนาที่ตนนับถือ 2. นักเรียนนำคุณธรรมพื้นฐานทางพุทธศาสนาไปใช้ในชีวิตประจำวันได้อย่างเหมาะสมกับตน 3. นักเรียนได้ปฏิบัติตนตามกิจกรรมการปฏิบัติตนเป็นศาสนิกชนที่ดีได้ สามารถนำไปปฏิบัติในชีวิตประจำวันได้ 4. นักเรียนมีมารยาทของความเป็นศาสนิกชนที่ดีตามที่กำหนดและกิริยา มารยาทเรียบร้อย ดังภาพที่ 2

ภาพที่ 2 องค์ความรู้จากการวิจัย

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. ควรมรณโยบายส่งเสริมกิจกรรมการเรียนรู้วิถีพุทธสำหรับนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 4-6 ให้เป็นรูปธรรม
2. ควรสอดแทรกเนื้อหาการเรียนรู้วิถีพุทธในการเรียนการสอนและกิจกรรมของโรงเรียน

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

1. จัดกิจกรรมประสานการเรียนรู้วิถีพุทธสำหรับนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 4-6 ร่วมกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทั้งเอกชนและภาครัฐ โดยจัดทำเป็นหลักสูตรการเรียนการสอนในโรงเรียน
2. นำชุดกิจกรรมการเรียนรู้วิถีพุทธไปใช้ในกิจกรรมสำคัญทางพุทธศาสนาของโรงเรียน ด้วยการจัดทำเป็นสื่อออนไลน์เพื่อเผยแพร่ให้สามารถนำไปบูรณาการได้อย่างทั่วถึง

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

งานวิจัยนี้ได้ข้อค้นพบชุดกิจกรรมการเรียนรู้วิถีพุทธสำหรับนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 4-6 ด้วย 3 กิจกรรม ได้แก่ 1. กิจกรรมให้ความรู้เกี่ยวกับความสำคัญของพระพุทธศาสนา 2. กิจกรรมการเรียนรู้วิถีพุทธ โดยใช้ศีล สมาธิ ปัญญาเป็นฐาน 3. กิจกรรมการปฏิบัติตนเป็นศาสนิกชนที่ดีที่สำคัญ สามารถนำไปประยุกต์ใช้กับโรงเรียนชั้นประถมศึกษาทั่วประเทศโดยควรให้ความสำคัญกับการสร้างเครือข่ายกิจกรรมการเรียนรู้วิถีพุทธสำหรับนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 4-6 สำหรับประเด็นในการวิจัย

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2564). นโยบายรัฐบาล. สืบค้น 4 ตุลาคม 2564, จาก <http://www.onec.go.th/>
- พระครูสมุห์วิโรจน์ วรมงคล. (2554). สภาพปัญหาด้านการสอนของพระสอนศีลธรรมในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ราชบุรี เขต 2 (วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระเทพโสภณ (ประยูร ธมฺมจิตฺโต). (2546). ทิศทางการศึกษาไทย. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต). (2547). การศึกษาเริ่มต้นเมื่อคนกินอยู่เป็น. กรุงเทพฯ: อุษาการพิมพ์.

- พระสถิต มหาลาโภ . (2553). การสอนวิชาพระพุทธศาสนาของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน
วิถิพุทธ: กรณีศึกษาโรงเรียนบ้านโนนม่วง ตำบลศิลา อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น
(วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา). พระนครศรีอยุธยา:
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- วีรณัฐ สุทธพันธ์. (2558). รูปแบบการบริหารจัดการโรงเรียนวิถิพุทธที่มุ่งเน้นจิตอาสาของ
นักเรียนประถมศึกษา. วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยอีสเทิร์นเอเซีย ฉบับสังคมศาสตร์
และมนุษยศาสตร์, 5(2), 112-121.
- มณี ครุไชยศรี. (2550). การจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานโรงเรียน
มงฟอร์ตวิทยาลัย จังหวัดเชียงใหม่ (วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการ
บริหารการศึกษา). เชียงใหม่: มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- รัชฎาพร จันภิรมย์. (2559). การศึกษาการจัดกิจกรรมส่งเสริมการเรียนรู้ตามหลักไตรสิกขาของ
นักเรียนโรงเรียนมัธยมศึกษา อำเภอบางปะอิน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา (วิทยานิพนธ์
พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา). พระนครศรีอยุธยา:
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. (2544). พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ
พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545. กรุงเทพฯ: สำนักงาน
คณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ.
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2560). แผนพัฒนาเศรษฐกิจ
และสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560-2564). กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์คุรุสภา.

